

Bencéné Fekete Anikó Andrea–Pónya Gréta

A SZÜLŐI BEVONÓDOTTSÁG HATÁSA A GYERMEKEK ISKOLAI TELJESÍTÉSÉRE

Bevezető

Az intézményes nevelés céljai, a tanulásmódszertanok az idő haladtával folyamatosan változtak, a pedagógusok tevékenysége azonban mindig az oktatás és nevelés köré épült. A gyermekek tanulmányi eredményére számos különféle tényező hat ugyan, de abban egyetérthetünk, hogy a család, a szülők támogató jelenléte elengedhetetlenül fontos. A szocializáció elsődleges színtere a család, mégis, a megfelelő kor eléréssel, az iskola válik a tanulás fő helyszínévé. Kérdésként merül fel, hogy a szülők – a mai felgyorsult világban, a szerepek megváltozott jellemzői mellett – milyen részt képviselnek a gyermekek tanulmányainak segítésében, milyen mértékben és formában vesznek részt a folyamatban. Napjainkban, a siettetett gyermekek korában a szülői szerepek átalakultak.

A gyermek elsődleges szocializációs színtere a család, ahova először megérkezik. A család mintegy mintául szolgál számára. A gyermek újszülött korától kezdve átveszi környezetének általános normáit, világszemléletét. Ez a típusú példakövetés a későbbi szocializációs folyamatok alapját képezi.¹ A családnak, a szülői nevelésnek tehát kiváltképp fontos szerepe van a gyermek tanuláshoz való hozzáállásának, attitűdjének kialakításában. A sikeres nevelés-oktatás elengedhetetlen feltétele – többek között – a szülővel való együttműködés, a szülők bevonása a tanulók iskolai életébe.

A szülők szerepvállalása kulcsfontosságú utódjuk személyiségfejlődése szempontjából. Gyermekekben önmagukat is látják. Ennek oka jobbra a mintakövetés. A gyermek úgy tanul, hogy lemásolja szülei viselkedésmintáit, majd a pozitív megerősítés hatására ezek a minták szokásokká alakulnak, így válnak a személyiség részévé. A gyermek kiválaszt bizonyos jellegeket a látott példák alapján, így alakul ki az egyedi személyisége. A hagyományos családban betöltött szerepek mára már átalakultak. Napjainkban nem határolódik el élesen a női és a férfi szerep, az anyasághoz és az apasághoz tartozó viselkedésformák felcserélődtek, összemosódtak.²

¹ N. KOLLÁR Katalin–SZABÓ Éva: *Pszichológia pedagógusoknak*. 2004. http://mte.eu/wp-content/uploads/2019/12/Kollar-Szabo_Pszichologia_pedagogusoknak.pdf [2022.01.10.]

² BODONYI Edit–BUSI Etelka–HEGEDŰS Judit–MAGYAR Erzsébet–VIZELY Ágnes: *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Család, gyerek, társadalom*. Bölcsész Konzorcium, Bp., 2006. <http://mek.niif.hu/05400/05461/05461.pdf> [2022.03.10.]

A szülői bevonódottság

A bevonódottságot, mint fogalmat, sokféleképpen lehet értelmezni. A téma releváns szakirodalmainak túlnyomó része idegen nyelvű. Az angol nyelvben a kutatók az „involvement” kifejezéssel jelölik a fogalmat. A magyar szakirodalmakban szinonimáiként jelennek meg a „szülői részvétel” és a „szülői szerepvállalás” kifejezések, mégis a valódi jelentéséhez legközelebb álló megfelelőt nehéz megtalálni. Ezért célszerű a „bevonódottság” vagy „bevonódás” szót használni, mert jobban érzékelteti a terület komplex jellegét. A fordításban a „részvétel” nem elegendő, hiszen csupán csak felületesen jellemzi a témát, nem rejlik benne az a plusz – pozitív hozzáállás, elköteleződés, mélyebb viszonyulás –, amelyet a bevonódottság önmagában is tartalmaz.³

A szülői bevonódottságot az egyes kutatók más-más módon definiálták. Születtek egyszerűbb és összetettebb megállapítások is a kérdést illetően. Vannak, amelyek csak az iskolai életben való részvételt nevezték meg, és olyanok is, amelyek csak a gyermek otthoni támogatását, közvetlen segítségét, vagy éppen a tanuláshoz való pozitív attitűd kialakítását is ide sorolták. Fellelhetők ugyanakkor olyan vélekedések, melyek több komponensből együtt építik fel az értelmezést. A fogalom egyértelmű definiálásának akadályát képezi, hogy a szakemberek különféle kutatási módszereket alkalmaztak vizsgálataik során, és a bevonódáson belül eltérő perspektívából közelítették meg azt.⁴

Az OECD 2012-es tanulmánya egyszerűen úgy határozza meg a szülői bevonódás fogalmát, mint egy aktív elköteleződést, amelyet a szülő, a gyermeke (kognitív és nem kognitív) fejlődése érdekében tesz.⁵ Hasonlóképpen fogalmazott egy kutatópáros, akik szerint a definíció értelmezése körüli bizonytalanság ellenére a kifejezés olyan szülői magatartásformákat ölel fel, amelyek közvetlen, vagy közvetett módon képesek, pozitívan befolyásolni a tanulók kognitív fejlődését és az iskolai teljesítményüket.⁶ Bailey⁷ pedig szűken, a gyermekek tanulmányi eredményének javulását segítő, otthoni közösségben lévő kapcsolatnak nevezte a bevonódottságot.

³ F. LASSÚ Zsuzsanna–PODRÁ CZKY Judit–GLAUBER Anna–PERLUSZ Andrea–MARTON Eszter: *Nemzetközi kutatások a szülői részvétel hatásáról*. In: PODRÁ CZKY Judit (szerk.): *Tanulmányok a család és az intézményes nevelés kapcsolatáról*. ELTE Eötvös Kiadó, 2012, 13–42.

⁴ N. GEORGIO Stelios: *Parental involvement: Beyond demographics*. *International Journal of Parents in Education* 2007/1. 59–62.

⁵ TÓTH Péter–HOLIK Ildikó: *Új kutatások a neveléstudományokban – Pedagógusok, tanulók, iskolák – az értékformálás, az értékközvetítés és az értékteremtés világa*. ELTE Eötvös Kiadó, Bp., 2016. <https://www.eltereader.hu/kiadvanyok/uj-kutatasok-a-nevelestudomanyokban-2015/> [2021.10.31.]

⁶ BAKKER, Josep–DENESSEN, Eddie: *The concept of parent involvement. Some theoretical and empirical consideration*, Nijmegen, 2007. https://www.researchgate.net/publication/254871666_The_concept_of_parent_involvement_Some_theoretical_and_empirical_considerations [2021.11.12.]

⁷ BAILEY, Tyler: *The Impact of Parental Involvement on Student Success: School and Family Partnership From The Perspective of Students*. Kennesaw State University, 2017. https://digitalcommons.kennesaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=teachleaddoc_etd [2021.11.12.]

Azok a tanulmányok, melyek csak egy vagy két jelzőt értenek a szülői bevonódottság alatt, (például az iskolával történő kapcsolattartás gyakoriságát és a tevékenységeken való részvételt), figyelmen kívül hagyják a tevékenységeknek azt a szélesebb és realisabb körét, amelyek egy átfogóbb meghatározás részét képezhetnék.⁸

A szülő bevonódáshoz kapcsolódó elméletek többsége kezdetben egydimenziós volt. A kutatók ugyanis nem vették figyelembe a szülői támogatás sokrétű kiterjedtségét, csak a későbbiekben fedezték fel ennek jelentőségét, és igyekeztek összegyűjteni mindazokat a szülői tevékenységeket, melyek kapcsolatban állhatnak a gyermekek oktatásával.⁹ Sui-Chu pontosan négy dimenzió mellett szemlélődött, úgy, hogy az egyes dimenziók összefüggéseit vizsgálta, a szülői háttérrel és a tanulmányi eredményességgel kapcsolatban.¹⁰

Desforges úgy vélte, hogy a szülői bevonódottságnak számos arculata létezik. A gyermeknek az intellektuális fejlődéséhez mindenekelőtt szüksége van egy biztonságos és stabil környezetre. Egyetértett azzal, hogy az ösztönzés, a szülő és gyermek között zajló kommunikáció nagy jelentőséggel bír, a gyermeknek pedig biztosítani kell a lehetőséget a személyes kiteljesedésre. Jelentőséget tulajdonított az intézménnyel folytatott kapcsolattartásnak és a pedagógus-szülő kommunikációnak. Megnevezte természetesen az iskolai rendezvényeken való részvételt, illetve az iskolai munkához történő hozzájárulást, de ezen felül még az iskolai vezetésben való közreműködést is.¹¹

Már a definíció változatosságából is következtethetünk arra, hogy a szülői támogatás egyes formáit számos szempont szerint csoportosíthatjuk. A korábbi tanulmányok a bevonódottság alatt még csak az iskola körüli konkrét tevékenységeket értették.¹² Majd a későbbiekben felfedezték az otthoni segítségnyújtás fontosságát, így megalakítva egy újabb kategóriát.¹³

Ennek következtében a kutatók gyakran legegyszerűbben ebben a két fogalomkörben különítették el a tevékenységeket: otthoni támogatás és iskolai bevonódottság.

⁸ HENDERSON, Anne–MAPP, Karen: *A New Wave of Evidence The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement*. Texas, 2002, <https://sedl.org/connections/resources/evidence.pdf> [2021.11.12.]

⁹ CATSAMBIS, Sophia: *Expanding the Knowledge of Parental Involvement in Secondary Education: Effects on High School Academic*. New York: Center for Research on the Education of Students Placed At Risk, 1998. *Expanding the Knowledge of Parental Involvement in Secondary Education: Effects on High School Academic Success*. Report No. 27 (researchgate.net) [2021.11.12.]

¹⁰ *Achievement*. Longman Educational Publisher, London 1996. https://www.researchgate.net/publication/241564256_Effects_of_Parental_Involvement_On_Eight_Grade_Achievement [2021.11.13.]

¹¹ DESFORGES–ABOUCHBAAR, Alberto: *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literature Review*. Queen's Printer, 2003. https://www.nationalnumeracy.org.uk/sites/default/files/documents/impact_of_parental_involvement/the_impact_of_parental_involvement.pdf [2021.11.13.]

¹² Morrisson, 1978. idézi: HO SUI–CHU, Esther–J. DOUGLAS Willms: *Effects of Parental Involvement on Eighth–Grade Achievement*. Longman Educational Publisher, London 1996. https://www.researchgate.net/publication/241564256_Effects_of_Parental_Involvement_On_Eight_Grade_Achievement [2021.11.13.]

¹³ HO SUI–CHU, Esther–J. DOUGLAS Willms: *Effects of Parental Involvement on Eighth–Grade Achievement*. Longman Educational Publisher, London 1996. https://www.researchgate.net/publication/241564256_Effects_of_Parental_Involvement_On_Eight_Grade_Achievement [2021.11.13.]

Esther Ho Sui-Chu és Douglas Willms (1996)¹⁵ elméleti és empirikus síkon is megközelítette a témát. A fenti elmélet továbbgondolásával a két fő csoporton belül két–két másikat alkottak meg. Az otthoni bevonódottságot felosztották az iskolai tevékenységek, ott történtek megvitatására, illetve az iskolán kívüli tevékenységek figyelemmel kísérésére. Hasonlóan, az iskolai bevonódottságot is két csoportra bontották, az iskolai személyzettel való kapcsolattartást, valamint az iskolában végzett önkéntes munkát, a szülői értekezleteken való részvételt szeparálták el egymástól.

Grolnick (1994) három szempont szerint vizsgálódott, a szülői viselkedés, személyiség és intellektualitás mentén. A szülők viselkedésének jellemzőit kérdőívekkel térképezte fel, arra volt kíváncsi, hogy milyen gyakorisággal vesznek részt a szülői értekezleteken, iskolai esteken stb. A személyiségüket és kognitív képességeiket hasonló módon kérdőívvel, de ezúttal a gyerekek bevallása alapján elemezte.¹⁶

Egy egészen más perspektívából közelíti a részvételt Rebecca Marcon (1999). A szülőket és tulajdonságaikat vette figyelembe, pontosan azt, hogy aktív és felelős módon viszonyulnak-e, vagy passzívan, csupán reagálnak az iskolára. Deborah Bugg Williams (1998) pedig egy három pillérű koncepciót dolgozott ki Herbert Walberg (1984) munkássága alapján. Az egyik faktor az iskolával folytatott kapcsolattartást, az elvárásokat és a diákkal zajló beszélgetéseket tartalmazó szülői erőfeszítés. A másik a tanulás olyan módú patronálása, amelyben a nebuló az iskolán kívül foglalkozik a tanulmányaival. A harmadik tényező pedig a környezet támogatása, vagyis az otthoni tanuláson túl ide sorolható az iskola minősége, hogy milyen társaság veszi körül a gyermeket, kik a barátai és milyen tanórán kívüli tevékenységeket folytat, amelyekről a szülőnek szükséges tudnia.¹⁷

Sui-Chu és Willms¹⁸ elgondolása nem a gyakori bontásra épül, azonban mégis nagyon hasonló volt Williams és Walberg munkásságához tartalmi szempontból. Mindkettő magába foglalja az iskolai és az otthoni részvételt egyaránt, leírja a kapcsolattartást és a beszélgetés jelentőségét, a különbség abban található azonban, hogy az utóbbi kutatók kiemelték a gyermeket körülvevő közeg lényegességét. Grolnick¹⁹ elmélete is nagyban lefedi ezeket a területeket, ő azonban erősen a szülőket helyezi középpontba, az ő szemszögükből közelít.

¹⁵ HO SUI–CHU, Esther–J. DOUGLAS Willms: *Effects of Parental Involvement on Eighth–Grade Achievement*. Longman Educational Publisher, London 1996. https://www.researchgate.net/publication/241564256_Effects_of_Parental_Involvement_On_Eight_Grade_Achievement [2021.11.13.]

¹⁶ GROLNICK, Wendy S.–Maria L. SLOWIACZEK. Maria L.: *Parents' Involvement in Children's Schooling: A Multidimensional Conceptualization and Motivational Model*. Child Development, 1994. https://www.researchgate.net/publication/227687012_Parents'_Involvement_in_Children's_Schooling_A_Multidimensional_Conceptualization_and_Motivational_Model [2021.11.13.]

¹⁷ HENDERSON, Anne–MAPP, Karen: *A New Wave of Evidence The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement*. Texas, 2002, <https://sedl.org/connections/resources/evidence.pdf> [2021.11.12.]

¹⁸ HO SUI–CHU, Esther–J. DOUGLAS Willms: *Effects of Parental Involvement on Eighth–Grade Achievement*. Longman Educational Publisher, London 1996. https://www.researchgate.net/publication/241564256_Effects_of_Parental_Involvement_On_Eight_Grade_Achievement [2021.11.13.]

¹⁹ GROLNICK, Wendy S.–Maria L. SLOWIACZEK. Maria L.: *Parents' Involvement in Children's Schooling: A Multidimensional Conceptualization and Motivational Model*. Child Development, 1994. https://www.researchgate.net/publication/227687012_Parents'_Involvement_in_Children's_Schooling_A_Multidimensional_Conceptualization_and_Motivational_Model [2021.11.13.]

Talán legelterjedtebb osztályozási formát mégis Epstein alkotta meg azzal, hogy hat különböző típusát különböztette meg a szülői bevonódottságnak: a szülői részvétel, a kommunikáció, önkéntes munka, otthoni tanulás, döntéshozatal, együttműködés a közösségekkel. Epstein elmélete három fő befolyásoló szféra köré épül: a szülők, az iskola és a közösség. Ezek hatékony együttműködése pedig pozitívan hathat vissza mindhárom terület fejlődésére és a tanuló iskolai sikereinek növelésére.²⁰

Az iskolai bevonódás

A szülők bevonódásának egyik fő színtere az iskolai környezet. Ide sorolható az összes olyan támogatási forma, amely direkt vagy indirekt módon az intézményhez kapcsolódik. Megkülönböztethetjük a hivatalos, „kötelező jellegű” és a kötetlenebb módokat. Epstein úgy definiálja az iskolaorientált bevonódottságot, mint a szülők olyanfajta segítségnyújtását, mely a tanulásra, illetve egyéb, iskolai környezetben tett tevékenységre, eseményekre irányul, illetve ide sorolja a szülői részvételt a döntéshozó szervezetekben.²¹

A szülői értekezletek, fogadóórák és nyílt napok alkalmat teremtenek a szülőknek, hogy informálódjanak gyermekük viselkedéséről, eredményeiről. A pedagógus pedig tudakozódhat a tanuló otthoni foglaltságáról. Ezen eseményeken való megjelenés nemcsak a gyermek fejlődését szolgálja, hanem megalapozhatja a harmonikus és jól működő, felnőttek közötti kapcsolat kialakítását. A gondviselők részéről a megjelenés mégis gyakran vitatott, hiszen különböző okokra hivatkozva előfordul, hogy kihagyják az alkalmakat.

Felszabadultabb módja a szülői részvételnek az intézmény kínálta, közös programokon való segítség és részvétel, mint például kirándulások, sportprogramok, vetélkedők és egyéb összejövetelek megszervezése. Ezekben az eseményekben a szülők szerepe általában abban nyilvánul meg, hogy segítkeznek az előkészületekben és a lebonyolításban is, önkéntes munkát végeznek. Az iskolai bevonódás fogalmkörébe sorolható tehát a szülők iskolával kapcsolatos mindennemű tevékenysége, beleértve az önkéntes munkát és a pedagógusokkal való kapcsolattartást is.²²

Otthoni támogatás

Az elmélet szerint e dimenzióba azok a tényezők sorolhatók, melyek az iskola falain kívülről szolgálják a gyermek fejlődését. Az otthoni támogatást gyakran alábecsülik, nem kap elegendő figyelmet, kiemelkedő szerepét mégis számos

²⁰ Epstein, 2001, 2005, 2009, idézi: BAILEY, Tyler: *The Impact of Parental Involvement on Student Success: School and Family Partnership From The Perspective of Students*. Kennesaw State University, 2017. https://digitalcommons.kennesaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=teachleaddoc_etd[2021.11.12.]

²¹ Epstein, 2009, idézi: BAILEY, Tyler: *The Impact of Parental Involvement on Student Success: School and Family Partnership From The Perspective of Students*. Kennesaw State University, 2017. https://digitalcommons.kennesaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=teachleaddoc_etd[2021.11.12.]

²² Uo.

tanulmány vette górcső alá. Az angolszász kutatások bebizonyították, hogy a legjelentősebb hatást a gyermek teljesítményének növelésére ez bevonódási forma biztosítja.

Az otthoni támogatásnak több rétegét különböztethető meg. Az első réteg az iskolához közvetlenül kapcsolódó tevékenységeket foglalja magába, melyekben a szülő segíti gyermekét. Ez megnyilvánulhat például a házi feladat elkészítésében, a tananyag kikérdezésében, közös tanulásban, vagy akár az iskolában történtek megvitatásában. A második kategória kizárja a szoros iskolai összeköttetéseket, a szülő és gyermek kapcsolatát helyezi előtérbe, olyan egyszerű módon, mint a közös kirándulások, szabadidős programok, mindennapi beszélgetések filmekről, könyvekről. A harmadik megvalósulási forma a szülői attitűdöt jelenti. Azt mutatja meg, hogy a szülők hogyan viszonyulnak az iskolához, a gyermekeik tanulásához. A szülői attitűd tükrözi, hogy milyen prioritást foglal el a műveltség megszerzése a család életében.²³

A többség szerint kétségtelenül az otthoni támogatás bír a legnagyobb befolyással. Az a tény azonban már nem tűnik köztudottnak, hogy a mindennapos tanulási szokás kialakítása az, amely mégis a legszámottevőbb hatást a gyermek tanulmányi teljesítményére. Fontos az olyan egyszerű tevékenység is, melyet legtöbbször ösztönösen végzünk, a szinte bármilyen témakörben való beszélgetés. A szülő és a pedagógus kapcsolata is meghatározó. A kutatási eredmények elemzése során kitérünk a legfőbb kérdésre, az otthoni támogatás és a gyermek tanulmányi eredményessége közötti összefüggésre. Ebben az esetben a főbb változók a gyermek életkora és a múlt tanév végi bizonyítványátlaga. A tematikán belül külön foglalkozunk a beszélgetés – mint a gyermek iskolai sikerességét támogató tényező – jelentőségével, gyakoriságát vizsgáljuk a bizonyítványátlagok és a gyermek életkorának vonatkozásában.

A felmérés eredményeül kapott információk megfelelő kiindulási pontot jelenthetnek a szülő és az intézmény közötti kapcsolattartás minőségének javításában, a kihasználatlan lehetőségek feltárásában, a gyermek fejlődésének biztosításában.

A kutatás

A jelenlegi empirikus kutatás tárgya a szülői bevonódottság vizsgálata, és hatásának mérése a gyermek tanulmányi teljesítményére az általános iskolában. Kérdőív módszer segítségével arra kerestük a választ, hogy napjainkban, a felgyorsult életvitel, a gyakran túlzónak titulált elvárások és a „siettetett gyermekek” korában a szülők milyen szerepet vállalnak gyermekeik tanulmányi életében, és ez a szerepvállalás hogyan mutatkozik meg a jegyek tükrében.

Kutatásunk célja a szülői bevonódás feltárása, annak vizsgálata, hogy az otthoni támogatás milyen módon befolyásolja a tanulás eredményességét, a szü-

---

²³ IMRE Nóra: *A szülői részvétel szerepe a tanulók iskolai pályafutásának alakul*, 2017. https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/37638/PhD_03_st.pdf?sequence=1 [2022.01.25.]

lőknek milyen szerepe van a gyermekük iskolai eredményességében. Megvizsgáljuk, hogy hogyan befolyásolja a szülő és a pedagógus kapcsolata az iskolai teljesítményt. Mely tényezők határozzák meg döntően a bevonódottság mértékét.

A kutatási kérdéseink a következők: Milyen szerepet képviselnek a szülők gyermekeik tanulmányi életében? Hogyan mutatkozik meg az osztályzatok tükrében a szülői bevonódottság hatása? Van-e összefüggés a szülői bevonódottság és a gyermekek tanulmányi előmenetele között? Mennyire elégedettek a szülők az intézménnyel történő kapcsolattartással, kommunikációval? Mennyire tekintenek partnerként a pedagógusra a szülők? Milyen kapcsolattartási formákon keresztül tájékozódnak szívesen a szülők? Milyen gyakran érdeklődnek gyermekeikről? Milyen rendszerességgel vesznek részt a szülők a különböző, iskola által szervezett rendezvényeken és eseményeken? Amennyiben távol maradnak, akkor ennek mi az oka? Milyen lehetőségekkel támogatja az intézmény a szülők aktív részvételét gyermekük iskolai életében? Az otthoni támogatás milyen mértékben befolyásolja a gyermekek tanulmányi teljesítményét? A tanulók életkorának növekedésével milyen irányú tendencia jellemzi a szülők bevonódottságának mértékét?

A 2022-ben végzett, hólabdamódszerrel történő mintavételű online kutatásunk során kérdőíves módszerrel megismertük a szülők (N=109) álláspontját. A kutatás eredményeit összehasonlítottuk a szakirodalom konzekvenciáival, majd a kutatási eredmények tükrében javaslatokat fogalmaztunk meg az oktatási intézmények számára.

A kutatás módszere

Az önkéntes, önkitöltős kérdőívet elektronikus úton juttattuk el a célcsoporthoz, olyan szülőkhöz, akiknek gyermeke, általános iskolában tanul. Az általunk összeállított kérdőív alapját az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Kutatási, Elemzési és Értékelési Központjában végzett kutatás során összeállított kérdőív adta. Szemerszki Mariann és Imre Anna által vezetett, Berényi Eszter és Imre Nóra által elvégzett kutatás témája a délután négyig tartó tanulás és a hozzá kapcsolódó változások vizsgálata. Elemezték a tanulást támogató tényezőket és a szülői részvétel hatását a tanulók iskolai teljesítményére.²⁴ A kérdőívünk összeállítása során követjük az általuk készített mérőeszköz téma szerinti strukturáltságát, illetve az egyes kérdéskörök irányvonalát. Ez lehetővé tette, hogy az analízis során összehasonlítsuk az eredményeket a feltüntetett kutatás kimenetelével. A kérdőív szerkezeti vázának kidolgozásakor három területet határoztunk meg. Az első a szülő-intézmény közötti kapcsolattartás formája, gyakorisága. Rákérdeztünk a szülők pedagógusokkal történő kommunikációjának minőségére. A második terület az iskolai bevonódás mértékének és módjának vizsgálata volt. Ezek a kérdések a szü-

²⁴ IMRE Nóra: *A szülői részvétel formái és hatásai a tanulói eredményességre*. In: ARATÓ Ferenc (szerk.): *Horizontok II. – A pedagógusképzés reformjának folytatása*, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet, Pécs, 2015. <http://www.kompetenspedagogus.hu/sites/default/files/Arato-Ferenc-szerk-Horizontok-pte-btk-ni-2015.pdf> [2022.01.15.]

lők intézményben folytatott önkéntes, vagy „kötelező jellegű” tevékenységeit tárgyalták fel. A harmadik terület arra fókuszált, hogy a szülők mit tesznek otthon annak érdekében, hogy támogassák gyermekük sikerességét. Ebben a témakörben a kézzelfogható cselekedeteken túl a szülői attitűdökre és elvárásokra is kíváncsiak voltunk.

A kutatás eredményei

A vizsgálat szempontjából fontos szerepet játszanak az egyes demográfiai háttérváltozók, mivel az adott kérdéskörök fő irányvonalát ezen adatok mentén elemeztük. Az alapsokaságot 109 fő, (91%) 99 nő és 10 (9%) férfi kitöltő alkotta. Közülük – a legmagasabb iskolai végzettség tekintetében – legtöbben egyetemi/főiskolai végzettséggel 40 (37%) fő, illetve érettségi bizonyítvánnyal 37 (34%) fő rendelkezett. Folyamatban lévő, vagy már megszerzett felsőoktatási szakképesítési bizonyítványa 13 (12%) főnek volt, szakmunkás végzettséggel 11 (10%) ember, általános iskolai bizonyítvánnyal pedig 8 (7%) fő rendelkezett.

A gyermekeik nem szerinti eloszlását tekintve közel fele-fele arányú, 54 (49,5%) fiú és 55 (50,5%) lánygyermek. A korosztály eloszlása egyenletes, 13 (12%) első, 19 (17%) második, 22 (20%) harmadikos, 10 (9%) negyedikes, 8 (7,5%) ötödikes, 11 (10%) hatodikos, 8 (7,5%) hetedikos és 18 (17%) nyolcadik osztályos tanuló szülője válaszolt a kérdésekre. Arányosan elkülöníthető a felső és az alsó tagozat. A jelenlegi kutatás során az eredmények értékelése nem terjedt ki több változóra, nem vizsgáltuk az összefüggéseket a tanulók nemére, lakóhelyének típusára, a szülő életkorára, és a családszerekezetére vonatkozóan, ez majd további elemzés tárgyát képezi. A következőkben Imre Nóra és társainak kutatásának eredményeit fogjuk összevetni a jelen kutatás során kapott adatokkal.²⁵

A szülő és a pedagógus kapcsolattartása

Az első kérdéskör a szülő és a pedagógusok kapcsolattartásra vonatkozott. Megkérdeztük a szülőket (N=109) arról, hogy mennyire érzik úgy, hogy a pedagógusok partnerként tekintenek rájuk. Az eredmények értékelése során az általunk kapott eredményeket Imre Nóra és munkatársainak eredményeivel hasonlítottuk össze az első, a negyedik és a hetedik osztályos tanulók esetében. A szakirodalom szerint a gyermek életkorának növekedésével a szülők egyre kevésbé gondolják úgy, hogy a pedagógus partnernek tekinti őket. Imre Nóra és munkatársainak 2013/14-es tanévben folytatott kutatása alátámasztotta ezt az elméletet. A jelenlegi kutatásunk során kapott eredmények is igazolták ezt az állítást. Kevés ellentmondás tapasztalható ugyan a „némileg” és az „általában” egyetértők százalékértékében, de úgy gondoljuk ez azzal magyarázható, hogy a válaszadók szívesebben adnak meg

²⁵ IMRE Nóra: *A szülői részvétel formái és hatásai a tanulói eredményességre*. In: ARATÓ Ferenc (szerk.): *Horizontok II. – A pedagógusképzés reformjának folytatása*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet, Pécs, 2015. <http://www.kompetenspedagogus.hu/sites/default/files/Arato-Ferenc-szerk-Horizontok-pte-btk-ni-2015.pdf> [2022.01.15.]

köztes lehetőségeket, tartózkodnak a szélsőségektől. Egyértelműen kitűnik a válaszokból, hogy míg első és negyedik évfolyamon nem volt olyan szülő, aki szerint egyáltalán nem tekint rá partnerként a pedagógus, addig a hetedik és nyolcadik évfolyamon ez 13%-ban mutatkozott meg, a másik látványos különbség, hogy a hetedik évfolyamon nem volt olyan szülő, aki nagyon egyetértett volna az állítással.

Megkérdeztük továbbá, hogy a pedagógusok milyen gyakran kezdeményezik a kommunikációt a szülőkkel és ezt is elemeztük a tanulók életkorát figyelembe véve. Az adatok azt mutatták, hogy az első osztályos, illetve a negyedik és ötödik évfolyamos szülők hasonlóan vélekednek erről, mert az elsősök szüleinek 39%-ban, a negyedikeseké 30%-ban nagyon egyetértenek azzal, hogy a pedagógus kezdeményezi a kapcsolattartást. Jelentősebb különbség az idősebb gyerekek szüleinek gondolkodásmódjában mutatkozott meg, mert esetükben ez az érték mindössze 12%. Ők a fiatalabb gyermekkel rendelkező társaikkal szemben úgy vélik, hogy a pedagógusok kezdeményezőkézsége sokkal alacsonyabb felső tagozatban.

Arra a kérdésre, hogy összességében megfelelőnek tartják-e a szülők a kommunikációt gyermekük iskolájával, az általunk megkérdezettek szerint a szülő-pedagógus kapcsolattartás jelentősége, a gyermek korának növekedésével egyre csökkenő tendenciát mutat.

Imre és munkatársai megvizsgálták a partnerségi kérdést a szülők végzettsége szempontjából. Arra az eredményre jutottak, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők gondolják inkább úgy, hogy a tanító partnerként tekint rájuk. Az általunk megkérdezett szülők esetében az általános iskolai bizonyítvánnyal és érettségivel rendelkező szülők kevésbé gondolják úgy, hogy a tanító partnerként tekint rájuk, míg a felsőoktatási szakképesítéssel/egyetemi, főiskolai végzettséggel rendelkezők az átlagot tekintve nagyon, vagy általában egyetértenek ezzel az állítással. Számos külső tényező lehet befolyásoló, amely az eltérő válaszokat okozza, de mi elsősorban a kisebb alapsokaságra, és ebből adódóan annak egyenetlen eloszlására vezettük vissza.

Érdekes viszont, hogy azok a szülők, akik alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, jobban érzik magukat az intézményben, mint azok, akik diplomával rendelkeznek. Tovább szűkítve a kört megkérdeztük, hogy a pedagógussal való kommunikáció során, mennyire érzik magukat komfortosan a szülők. Kevés különbséggel, de azok, akik diplomát, vagy felsőoktatási szakképesítést szereztek, komfortosabban érezték magukat a pedagógusokkal történő kapcsolattartás során, mint azok, akik nyolc általánossal, vagy szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkeznek. Ez a tény arra enged következtetni, hogy az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők távolinak, felsőbbrendűnek gondolják az iskolát és a pedagógusokat, és nem érzik úgy, hogy eredményes lehet a tanárokkal folytatott kommunikáció. Az egyetemi/főiskolai végzettséggel rendelkezők 43%-a gondolta nagyon sikeresnek a pedagógussal való információcserét, míg az alacsonyabb iskolai végzettséget szeretteknek csak 32%-a.

A szülők iskolai bevonódása

Kutatásunk során a szülők iskolai részvételét elsősorban az intézmény által szervezett, szülők jelenlétét megkövetelő programokon való megjelenés gyakoriságával kívántuk jellemezni.

A legnépszerűbbnek a szülői értekezletek bizonyultak, ahol a megkérdezettek 75%-a vesz részt rendszeresen, míg a szülők 25%-a egyáltalán nem jelenik meg ezeken az alkalmakon. Kisebb előfordulással, de egyforma arányban vesznek részt a fogadóórákon (52%) és nyílt napokon (48%). Az első osztályos szülők részvételi hajlandósága igen magas, 77%-uk jelenik meg mindig, amikor csak tud, ez negyedik osztályra némileg csökken 70%-ra, majd felső tagozaton már jelentősen visszaesik, 50%-ra. Ez azzal magyarázható, hogy a kisebb gyerekek szülei valószínűleg úgy gondolják, hogy aktívan részt kell vállalniuk gyermekeik tanulásában annak érdekében, hogy sikereket érjenek el. A későbbiekben, felső tagozatban pedig már a diákok önállóbbak, egyedül is boldogulnak.

Imre és mtsai. megvizsgálták a kérdést a szülők iskolai végzettsége szerint is. Eredményül kapták, hogy egyenes arányosság figyelhető meg a szülő magasabb iskolai végzettsége és a szülő-pedagógus események részvételi gyakorisága között. Minél magasabb iskolát végzett egy szülő, annál sűrűbben látogatja az eseményeket. Kutatási eredményeikből a kapcsolattartási fórumok közül a szülői értekezletet emeltük ki. Az általános iskolai bizonyítvánnyal rendelkező kitöltők 100%-a igyekszik minden szülői értekezleten részt venni, ha lehetősége engedni. Mindössze 8,1%-kal kevesebb ez az érték az érettségizetteknél. A felsőoktatási szakképesítést birtoklók 76,9%-a gondolkodott ugyanígy. A legmagasabb végzettséget szerzettek részvételi szándéka megegyezik a szakmunkásokéval, ami 72,7%-ot jelent.

Az általunk kapott eredmények, nem mutatnak egyezést a fentiekkel, éppen ellenkezőleg, a szélsőségeket tekintve, a legmagasabban iskolázott szülők kerülnek jobban ezeket az iskolai eseményeket, az alacsonyabb iskolát végezték rendszeresen látogatják a szülői alkalmakat. Úgy vélem, ebben a viszonylatban nagy befolyással bírhat a családok tanuláshoz való attitűdje, illetve az iskola követelményrendszere.

A legtöbben azzal indokolták, hogy miért nem vesznek részt a szülői értekezleteken, hogy (45,6%) nincs idejük rá, illetve a munkahelyi leterheltségre hivatkoztak (41,2%). 19-19% esetében született az „érdektelen vagyok vele szemben” és a „rossz tapasztalataim vannak hasonló eseményekkel kapcsolatban” válaszlehetőségekre. A szülők 12%-a fél attól, hogy szégyelli majd, amit gyermekéről hall, illetve 7%-uk nem engedheti meg magának az anyagi helyzete miatt, hogy oda-utazzon. Ennél a kérdésnél megadtunk szabad válaszlehetőséget is, melyre egészen meglepő visszajelzések is érkeztek, mint például, hogy egyszerűen az iskola nem szervezi meg ezeket az eseményeket, volt, aki kifejtette ennek okát, melyet a vírushelyzettel indokolt. Gyakori reakció volt még, hogy nyilatkozatuk szerint gyermekükkel nincsen probléma, mindig ugyanazt hallják róla, ezért inkább nem foglalják a többi szülő elől a helyet.

Aki mégsem tud megjelenni ezeken az alkalmakon, számára még mindig rendelkezésre áll több kommunikációs lehetőség is annak érdekében, hogy a gyermeke előremeneteléről tudjon érdeklődni. A szülői értekezletre egyáltalán nem

járó szülők (N=27 fő) közül legtöbben (38%) a gyermeket kérdezik meg az iskolai történésekről, majd ezt követi az elektronikus naplón keresztül történő tájékoztató (21%). Sokan jelölték még a személyes érdeklődést a pedagógustól, majd a Facebookon és a Messengeren (35%) keresztül történő információcsere következett, végül a telefonos beszélgetés (6%) zárta a sort. A szülői válaszokból arra következtethetünk, hogy a hagyományosnak tekinthető kommunikációs formák – mint az üzenőfüzet, a tájékoztató füzet – helyét felváltotta az e-napló, a Facebook és a Messenger.

Az iskolai szülői jelenlétbe tartozik továbbá az önkéntes szülői munkavégzés is, az osztályközösség támogatása, iskolai rendezvényeken történő aktív közreműködés. A kitöltő szülők leginkább az osztálytermi segítségnyújtást preferálják, amely során gyermekük szűkebb iskolai közösségét támogathatják (43,8%). Szívesen tevékenykednek az ünnepek megszervezésénél is, a díszítésben, büfé üzemeltetésében 38,4%. Többen aktívan részt vesznek a szülői egyesületek munkájában (27,7%) és feladatot vállalnak az iskola utáni közösségi programok lebonyolításában (18,8%). Igen sok szülő (31%) jelölte meg azonban azt a lehetőséget, hogy egyáltalán nem vesz részt hasonló tevékenységekben. Döntésüket elsősorban a sok munkahelyi elfoglaltsággal, az idő hiányával indokolták.

A szülők otthoni bevonódása

Az otthoni támogatás formáit két főbb tevékenységre bontottuk. Az első az iskolához, a gyermek tanulmányaihoz kapcsolódó segítségnyújtást öleli fel. Tudakozódtunk afelől, hogy az egyes tevékenységeket milyen gyakorisággal végzik a szülők. A teljes alapsokaságot figyelembe véve minden válaszlehetőség esetében megvizsgáltuk a „teljes mértékben jellemző rám” válaszokat.

Ez alapján a válaszadó szülők több mint fele, 67%-a gondolja úgy, hogy teljesen biztosítani tudja gyermeke számára otthon a tanuláshoz szükséges tárgyi feltételeket, illetve a nyugodt környezetet, 59%-uk pedig meg is bizonyosodik mindig arról, hogy a gyermeke a szükséges felszereléssel indult-e el az iskolába. Kicsivel több mint a minta fele (55%) segíti gyermekét a tananyag elsajátításában. A válaszadó szülők 51% azt ellenőrzi csak le, hogy elkészítette-e a gyermek a leckét, 49%-uk kikérdezi a tananyagot, és ugyanennyi együtt készül a gyermekkel a számonkérésre. 45%-uk próbálja a számítógép- és telefonhasználatot kontrollálni a tanulástámogatás érdekében. Nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy az alacsony értékek kiváltó oka egyrészt az egész napos iskola, az iskolaotthonos rendszer, hiszen ekkor a gyermeknek elméletileg nincsen otthon tanulnivalója, leckéje, amelyben otthon segédkezni tudnának a szülők.

Elemeztük azt, hogy a gyermek életkorának előrehaladtával hogyan változik a szülői segítségnyújtás gyakorisága a tananyag elsajátításában. Azért választottuk ezt a támogatási formát, mert az iskola tanulási rendszerétől függetlenül bármelyik kisgyerek kérhet segítséget otthon egy-egy nehezebb lecke átvételében

vagy ismétlésében. Az OECD 2012-es tanulmánya szerint azonban a házi feladatok elkészítésében való segédkezés nem áll összefüggésben a tanulmányi eredményességgel.²⁶

Az alsó tagozaton is az osztály növekedésével csökken a szülői otthoni segítségnyújtás, és ez nyolcadik osztályban már jelentősen kevesebb. Első osztályban vesz részt a legtöbb szülő aktívan a gyermeke otthoni tanulásában (82%), amely második osztályra 63%-ra csökken, negyedike 50%, és nyolcadik osztályban 33%-ra csökken a tanulásban aktívan segítséget nyújtó szülők száma.

Elmondható, hogy az általunk megkérdezett szülők esetében a gyermek életkorának növekedésével a szülők kevésbé vonódnak be a tanulásegítésbe. Minél idősebb egy gyermek, annál nagyobb önállósággal bír, lassan kitapasztalja a számára megfelelő stratégiákat a tanulás területén is, így egyre kevésbé van szüksége plusz támogatásra. Ezen felül egészen más jellegű magyarázata is lehet, hiszen míg a kisgyermekek magát az olvasási segítséget és a magyarázatot igénylik egy-egy feladat megoldáshoz, tananyag megértéséhez, addig a kamaszoknak inkább biztatásra, támogató szavakra van szüksége az önbizalmuk növeléséhez és az akaraterjük, kitartásuk növeléséhez. Továbbá befolyásoló tényező lehet az is, hogy a diákoknak, ahogyan idősödnek, egyre nehezebb feladatokat kell megoldaniuk, a szülők emlékei elhalványultak, nem feltétlenül tudnak már segédkezni a megoldásban, vagy egyáltalán hozzászólni az adott témához, tehát ez elrettentően hathat már a hozzáállásukra is.²⁷ Az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők már alsó tagozaton is kevésbé vesznek részt a tanulástámogatásban.

A szülői bevonódás hatása a gyermek iskola teljesítményére

Desforges és Abouchaar²⁸ mellett több kutató igazolta azt az elméletet, miszerint a gyermek tanulmányi sikerességének szempontjából a legmeghatározóbb az otthoni támogatás jellege.²⁹ A kutatásunk során ezt úgy tártuk fel, hogy egybevetettük a legutolsó tanév végi bizonyítványátlagokat azzal az adattal, hogy milyen mértékben segítettek a szülők a diákoknak a tananyag elsajátításában.

Arra az állításra, hogy segíték a gyermekemnek a tananyag elsajátításában, a „teljesen mértékben jellemző rám” válaszok százalékos értékében figyelhető

²⁶ IMRE Nóra: *A szülői részvétel formái és hatásai a tanulói eredményességre*. In: ARATÓ Ferenc (szerk.): *Horizontok II. – A pedagógusképzés reformjának folytatása*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet, Pécs, 2015. <http://www.kompetenspedagogus.hu/sites/default/files/Arato-Ferenc-szerk-Horizontok-pte-btk-ni-2015.pdf> [2022.01.15.]

²⁷ F. LASSÚ Zsuzsanna–PODRÁ CZKY Judit–GLAUBER Anna–PERLUSZ Andrea–MARTON Eszter: *Nemzetközi kutatások a szülői részvétel hatásáról*. In: PODRÁ CZKY Judit (szerk.): *Tanulmányok a család és az intézményes nevelés kapcsolatáról*. ELTE Eötvös Kiadó, 2012, 13–42.

²⁸ DESFORGES–ABOUCBAAR, Alberto: *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literature Review*. Queen's Printer, 2003. https://www.nationalnumeracy.org.uk/sites/default/files/documents/impact_of_parental_involvement/the_impact_of_parental_involvement.pdf [2021.11.13.]

²⁹ IMRE Nóra: *A szülői részvétel formái és hatásai a tanulói eredményességre*. In: ARATÓ Ferenc (szerk.): *Horizontok II. – A pedagógusképzés reformjának folytatása*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet, Pécs, 2015. <http://www.kompetenspedagogus.hu/sites/default/files/Arato-Ferenc-szerk-Horizontok-pte-btk-ni-2015.pdf> [2022.01.15.]

meg szabályosság, amely folyamatosan csökken, minden jegykategória csökkenésével. A 4,6–5-es bizonyítványátlagok esetén a kitöltők 67%-a teljes mértékben jellemzőnek tartotta, hogy segítséget nyújt gyermekének. Ez a 4,1–4,5-ös átlagok esetében 5 százalékponttal csökkent, majd egy nagyfokú hanyatlás következett a megelőző kategóriában, ahol a gyerekek tanulmányi átlaga 3,6–és 4,0 közé esik, ugyanis ez az érték 40%-ra csökkent, utána pedig, majdnem megfeleződött. Ezzel szemben – a 3,6–4 csoport kivételével – az „inkább nem jellemző rám, hogy segítetek gyermekemnek” válaszok növekednek a jegyek romlásával, sőt ez az adat a leggyengébb kategóriánál, 2,1 és 2,5 közé eső tanulmányi átlag esetén 80%-ra nőtt. Az eredmények azt mutatták, hogy minél inkább jellemző egy szülőre, hogy segít gyermekének a tananyag elsajátításában, az a diák annál jobban teljesít az iskolában.

Korábbi kutatások bizonyították (Desforges, 2003; Imre, 2015), hogy az otthoni segítségnyújtásnak, azon belül is a beszélgetéseknek van a legnagyobb hozama a sikeres iskolai teljesítésre nézve. Így rákérdeztünk arra is, hogy a szülők milyen gyakorisággal beszélgetnek otthon gyermekükkel. Egytől ötig terjedő skálán kérdeztük meg őket a beszélgetéseik mennyiségéről, és ezzel az adattal vetettük össze a múlt tanév végi bizonyítványátlagokat.

Az általunk gyűjtött adatok tükrében az a következtetés vonható le, hogy azok a tanulók, akikkel a szülei minden nap beszélgetnek otthon, jobb tanulmányi eredménnyel rendelkeznek, mint azok a társaik, akikkel kevesebbet beszélgetnek. A legjobb tanulmányi eredményt elérő gyerekek 88%-ával rendszeresen beszélgetnek a szülei, a 4,1–4,6-os tanulmányi átlagot elérők 82%-ával, míg a leggyengébb tanulóknak csak 40%-ával. Imre és mtsai. munkásságukban ugyanerre az eredményre jutottak, továbbá arra, hogy a szülő társadalmi szerepe ebben az esetben nem jelentéktelen tényező, mert a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők több alkalommal beszélgetnek otthon gyermekükkel, így tehát ebből a szempontból – ugyan közvetetten, de – a társadalmi hovatartozás hatással lehet a tanuló eredményességére.³⁰

A kitöltők nyilatkoztak arról is, hogy milyen témákról beszélgetnek rendszeresen gyermekeikkel. Az adatokból arra a következtetésre jutottunk, hogy a szülők nagyon fontosnak tartják a diákok barátairól, társaikról szóló információkat, ezt követte a tananyagról, házi feladatról és egyéb iskolai történésekről való beszélgetés. Az olyan témák, mint a játékok, a filmek és szabadidős tevékenységek kis mértékben háttérbe szorulnak. Ennél a kérdésnél is megengedett volt a szabad válaszlehetőség, amely rávilágított egy újabb területre. A legtöbb kiegészítő válasz a gyermek problémáival, érzelmi-, mentális állapotával, illetve a családdal volt kapcsolatos.

Feltettük azt a kérdést is, hogy milyen gyakran vesznek részt a gyermekükkel közös programokon, legyen szó, közös sütés-főzésről vagy kirándulásokról. A

³⁰ IMRE Nóra: *A szülői részvétel formái és hatásai a tanulói eredményességre*. In: ARATÓ Ferenc (szerk.): *Horizontok II. – A pedagógusképzés reformjának folytatása*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet, Pécs, 2015. <http://www.kompetenspedagogus.hu/sites/default/files/Arato-Ferenc-szerk-Horizontok-pte-btk-ni-2015.pdf> [2022.01.15.]

kérdést elemeztük a bizonyítványátlagok szempontjából is, miszerint azok a gyerekek, akik jobb tanulmányi átlaggal rendelkeznek, több időt töltenek el szüleikkel, mint azok, akiknek a jegyeik gyengék. A 4,6–5-ös átlaggal bíró diákok szülei 57,7%-ban a legmagasabb értéket választották, a 4,1–4,5-ös átlagúak 41,2%-a, míg a 3,6–4-es bizonyítvánnyal rendelkezők csak 20%-a jelölte ezt az értéket, az ennél gyengébben teljesítő tanulók szülei pedig egyáltalán nem választották ki ezt a kategóriát. A válaszadók esetében minél rosszabbul teljesít tehát a gyermekük, annál valószínűbb, hogy kevés közös programot valósítanak meg együtt.

Imre és munkatársai megvizsgálták, hogy hogyan változik az otthon folytatott beszélgetések gyakorisága a gyermek életkorának növekedésével. A tanulmány szerint minél idősebb egy gyermek, annál kevesebbet beszélgetnek otthon a szülőkkel. Összehasonlítottuk a beszélgetések gyakoriságát a gyermekek korosztályával is.

Az általunk kapott válaszok, ugyanazt az eredményt mutatták, tehát a gyermek életkorának növekedése a beszélgetések gyakoriságának csökkenésével jár együtt. Alsó tagozaton, a második és a negyedik osztályt tekintve, csupán 0,5% különbség fedezhető fel azok között, akik mindennap beszélgetnek gyermekükkel. Ez az érték szemmel láthatóan csökkent a nyolcadik osztályosok esetében. Míg másodikban nem volt olyan, aki ritkán beszélget gyermekével, negyedik osztályra ez az érték 10%-ra emelkedett, nyolcadikra pedig már 16,7%-ra.

A fentiekkel szemben ambivalens Singh et al. (1955)³¹ felmérése, mely szerint a szülő-gyermek információcsere mindössze egy elenyésző tényező a tanulmányi eredményesség terén, helyette viszont sokkal fontosabbnak vélte a szülői attitűdöt, a szándékot és a családi értékrendet, azt, hogyan viszonyul a szülő a tanulás fontosságához, és ezt hogyan adja át a gyermekének. Kíváncsiak voltunk arra, hogy napjaink szülőgenerációja miképp vélekedik a tanulás jelentőségéről, így egy külön kérdéskört szántunk a terület megfigyelésére.

Egy egytől ötig terjedő Likert skálával kérdeztük meg, hogy mit várnak el gyermeküktől a tanulmányaikkal kapcsolatban, amelyen az 1 jelenti azt, hogy nem vár el semmit gyermekétől, úgy teljesít, ahogyan csak akar, az 5 pedig azt fejezi ki, hogy a szülő megköveteli, hogy a gyermeke a maximumot nyújtsa a tanulásban. A válaszadók 33,9%-a várja el gyermekétől, hogy a maximumot nyújtsa. 44,6%-a pedig 5-tel jellemezte a hozzáállását, amely a legmagasabb érték volt (hiszen így összességében 78,5 % százalék azt várja a gyermekétől, hogy a maximumot nyújtsa.) 20,5% a köztes pontot választotta és csak 0,9% jellemezte kettessel a hozzáállását, azt, hogy egyáltalán nem fontos számukra gyermekük előmenetele senki sem választotta a kitöltők közül. Összességében tehát kijelenthető, hogy a vizsgált minta attitűdjében a gyermek előmenetelének kiemelt szerepe van. Az összes válaszadó gyermekének bizonyítványátlaga 4,2, amely egy erős eredmény. Az általunk vizsgált adatok tükrében tehát, igazolt Singh (1955) megállapításának egy szegmense, miszerint a szülői hozzáállás erősen hat a gyermek iskolai teljesítményére. Mindemellett azonban, nem feledkezhettünk meg arról, hogy a szülői

³¹ Singh és társai (1955): idézi: IMRE Nóra: *A szülői részvétel szerepe a tanulók iskolai pályafutásának alakul*, 2017.

https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/37638/PhD_03_st.pdf?sequence=1
[2022.01.25.]

attitűd tulajdonképpen az otthoni bevonódottság részét képezi, ilyenformán bizonyítja az otthoni támogatás erős szerepét, de nem zárja ki a rendszeres szülő-gyermek kommunikáció hangsúlyosságát.

A következő kérdés arra vonatkozott, hogy mennyire érzik a kitöltők a szülői szerep részének azt, hogy bevonódjanak a gyermekük tanulmányi életébe. A fentiekhez képest a teljes mértékben egyetértők aránya sokkal magasabb, 75,9% volt, amely a kitöltők háromnegyede. 4-gyel 18,8%, a köztes értékkel pedig 5,4%-uk jellemezte a gondolkodásmódját. Összevetve az előző kérdéssel, a minta előrébb helyezi a ranglistán magát a bevonódást a gyermek tanulmányi életébe, mint a teljesítéssel kapcsolatos követelményrendszert. A kitöltők valószínűsíthetően figyelemmel szeretnék kísérni gyermekük mindennapjait, a fejlődését, a felmerülő problémákat, amely nem jár együtt a követelményrendszer maximalizálásával.

Továbbá megfogalmaztunk állításokat ahhoz a témakörhöz kapcsolódóan hogy milyen jelentőséget tulajdonítanak a szülők a tanulásnak. Arra kértük a válaszadókat, hogy a gondolkodásmódjukhoz legközelebb álló kijelentéseket jelöljék meg. Emellett biztosítottuk számukra az eltérő vélemény leírásának lehetőségét is. Az értékek a fentiekhez hasonló képet mutattak. A kérdőívet kitöltők közel háromnegyede vélte úgy, hogy gyermeke nevelése és oktatása, továbbtanulása rendkívül fontos, csak ilyen módon juthat előrébb az életben. Negyedük szerint fontos ugyan a taníttatás, de ha elég idős lesz gyermekük, akkor majd ráhagyják a döntést, hogy szeretne-e továbbtanulni. A kevésbé támogató hozzáállásokra csekély jelölés érkezett. 3,6% szerint az iskola egy kötelező „szükséges rossz”, amit el kell végezni, 1,8% nem tartja feltétlenül fontosnak, hogy gyermeke tanuljon, mert idővel ügyvis munkába kell állnia, 0,9%-uk egyáltalán nem tartja szükségesnek az iskolát. Azok a szülők, akiknek a szemléletmódja nem egyezett a felsoroltakkal, leírták sajátjukat. Volt, aki egyszerűen fogalmazott: „Támogatni és bízni fogom.”, és volt olyan is, aki egészen más aspektusból szemlélődik: „A mai oktatás elavult, igyekezünk a férjemmel itthon gyakorlatis, XXI. századi tudással ellátni, hogy megvalósíthassa a céljait, ami most az állatorvosi. Próbáljuk ösztönözni, de nem maximális teljesítményt elvárni.” Ez utóbbi egy újabb kérdést vet fel, mégpedig azt, hogy a szülők mennyire vannak megelégedve az oktatás minőségével, mennyire tartják azt modernnek, hiszen ez a tényező egyértelműen hatással lehet a taníttatással kapcsolatos értékrendjükre is. Összességében azonban elmondható, hogy a felmérés alapján, a gyermekek oktatása – és ennek érdekében a tanulmányokba való bevonódás, támogatás – fontos szerepet játszik a szülők értékrendjében.

Összefoglaló

Az adatok elemzése során azt az eredményt kaptuk, hogy az otthoni támogatás kulcsjelentőségű az alsó tagozatos diákok esetében. A szülői támogatás, a tananyag elsajátításában való segítségnyújtás egyenes arányosságot mutat a jobb iskolai teljesítménnyel.

A szülő–pedagógus kapcsolattartás jelentősége vitathatatlan, ám a szülők nem minden esetben érzik azt, hogy a pedagógusok partnerként tekintenek rájuk. Minél idősebb a gyermek, a szülők annál távolibbnak érzik a pedagógust. A végezethez tekintetében pedig a magasan iskolázott szülők azok, akik szerint erősebb

ez a kohézió, ugyanakkor az alacsonyabb végzettséggel rendelkező szülők mégis komfortosabban érzik magukat az intézmény falain belül.

Az információtovábbítás népszerű módjainak megítélése ambivalens. A szülők leggyakrabban a gyereket kérdezik és az elektronikus naplóból tájékoznak, csak azután következik a pedagógustól való személyes érdeklődés, a Facebook és Messenger, majd a telefonhívás; az üzenőfüzetet és tájékoztatót már nem igazán használják. A tanítók leginkább a személyes interakciót és a Facebook-ot preferálják, az e-naplót kevésbé, csak a formális ügyek intézésére. Az üzenőfüzetek alkalmazását szorgalmazzák, de a szülők kevésbé nyitottak ezzel a kommunikációs módszerrel kapcsolatban. Az alacsonyabb iskolai végzettségű szülőknek viszont még idegen az e-naplón keresztül történő információcsere, sokszor ezt az eszközök hiánya sem teszi lehetővé.

A legnépszerűbb személyes kapcsolattartási formának – egybehangzóan – a szülői értekezlet bizonyult. A mérés eredményei szerint az alsóbb évfolyamon tanuló diákok szülei látogatják inkább ezeket az alkalmakat rendszeresen. A vizsgálat azonban –, a végzettségen alapú megkülönböztetés tekintetében –, ellentmond a kapcsolódó kutatási eredményeknek, hisz az általunk kapott adatok tükrében az alacsonyan iskolázott szülők vesznek részt gyakrabban ezeken a találkozókön. A szülői értekezletek elkerülésének leggyakoribb oka – a szülői aspektus szerint – az időhiány, a munkahelyi leterheltség. A megkérdezettek önkéntes munkákra való részvételi gyakoriságának megítélése igen eklektikus. Jellemzően a szülők egy része kitér a felelősségvállalás elől, a többiek rendszeresen aktívak. Javarást az osztálytermi munkálatokban, ünnepek megszervezésében segítkeznek. A gyermeket érintő iskolai döntéshozatalba való bevonással azonban meg voltak elégedve. Úgy gondolják, hogy a szülői fórumon elhangzott véleményeket az iskolák mindig figyelembe veszik.

Az otthoni támogatás kulcsjelentőségű, mely leginkább alsó tagozaton figyelhető meg. Ez a lelkesedés azonban a gyermek magasabb osztályba lépésével folyamatosan csökken. A tananyag elsajátításában való segítségnyújtás egyértelműen egyenesen arányos a jobb bizonyítványátlagokkal. A beszélgetés jelentőség-tesz szerepének elméletével azonosultak a megkérdezettek, és a kapott adatok is azt az eredményt hozták, miszerint minél többet beszélgetnek otthon a tanulóval a szülők, annál eredményesebben teljesít az iskolában. A minőségi közös időeltöltés is nagyon fontos szerephez jut azoknak a családoknak az életében, akiknek a gyerekei eredményesek az iskolában.

Irodalom

- BAILEY, Tyler: *The Impact of Parental Involvement on Student Success: School and Family Partnership From The Perspective of Students*. Kennesaw State University, 2017. https://digitalcommons.kennesaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=teachleaddoc_etd
- BAKKER, Josep–DENESSEN, Eddie: *The concept of parent involvement. Some theoretical and empirical consideration*. Nijmegen, 2007. https://www.researchgate.net/publication/254871666_The_concept_of_parent_involvement_Some_theoretical_and_empirical_considerations
- BODONYI Edit–BUSI Etelka–HEGEDŰS Judit–MAGYAR Erzsébet–VIZELY Ágnes: *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Család, gyerek, társadalom*. Bölcsész Konzorcium, Bp., 2006. <http://mek.niif.hu/05400/05461/05461.pdf>
- CATSAMBIS, Sophia: *Expanding the Knowledge of Parental Involvement in Secondary Education: Effects on High School Academic*. New York: Center for Research on the Education of Students Placed At Risk, 1998. Expanding the Knowledge of Parental Involvement in Secondary Education: Effects on High School Academic Success. Report No. 27 (researchgate.net)
- DESFORGES,–ABOUCHBAAR, Alberto: *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literature Review*. Queen's Printer, 2003. https://www.national-numeracy.org.uk/sites/default/files/documents/impact_of_parental_involvement/the_impact_of_parental_involvement.pdf
- F. LASSÚ Zsuzsanna–PODRÁ CZKY Judit–GLAUBER Anna–PERLUSZ Andrea–MARTON Eszter: *Nemzetközi kutatások a szülői részvétel hatásáról*. In: PODRÁ CZKY Judit (szerk.): *Szövetségben – Tanulmányok a család és az intézményes nevelés kapcsolatáról*. ELTE Eötvös Kiadó, 2012, 13–42.
- N. GEORGIO Stelios: *Parental involvement: Beyond demographics*. International Journal of Parents in Education 2007/1. 59–62.
- HENDERSON, Anne–MAPP, Karen: *A New Wave of Evidence The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement*. Texas, 2002, <https://sedl.org/connections/resources/evidence.pdf>
- HO SUI–CHU, Esther–J. DOUGLAS Willms: *Effects of Parental Involvement on Eighth–Grade Achievement*. Longman Educational Publisher, London 1996. https://www.researchgate.net/publication/241564256_Effects_of_Parental_Involvement_On_Eight_Grade_Achievement
- GROLNICK, Wendy S.–Maria L. SLOWIACZEK, Maria L.: *Parents' Involvement in Children's Schooling: A Multidimensional Conceptualization and Motivational Model*. Child Development, 1994. https://www.researchgate.net/publication/227687012_Parents'_Involvement_in_Children's_Schooling_A_Multidimensional_Conceptualization_and_Motivational_Model

- IMRE Nóra: *A szülői részvétel formái és hatásai a tanulói eredményességre*. In: ARATÓ Ferenc (szerk.): *Horizontok II. – A pedagógusképzés reformjának folytatása*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet, Pécs, 2015. <http://www.kompetenspedagogus.hu/sites/default/files/Arato-Ferenc-szerk-Horizontok-pte-btk-ni-2015.pdf>
- IMRE Nóra: *A szülői részvétel szerepe a tanulók iskolai pályafutásának alakul*, 2017. https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/37638/PhD_o3_st.pdf?sequence=1
- N. KOLLÁR Katalin–SZABÓ Éva: *Pszichológia pedagógusoknak*. 2004. http://mte.eu/wp-content/uploads/2019/12/Kollar-Szabo_Pszichologia_pedagogusoknak.pdf
- TÓTH Péter–HOLIK Ildikó: *Új kutatások a neveléstudományokban – Pedagógusok, tanulók, iskolák – az értékformálás, az értékközvetítés és az értékremités világa*. ELTE Eötvös Kiadó, Bp., 2016. <https://www.eltereader.hu/kiadvanyok/uj-kutatasok-a-nevelestudomanyokban-2015/>

Abstract

THE IMPACT OF PARENTAL INVOLVEMENT ON SCHOOL RESULTS

Nowadays, in the age of hurried children, parental roles have changed. The aim of our research is to explore parental involvement and how support at home affects the effectiveness of learning. Research questions focused on what role parents play in their children's academic life in an age of expectations often considered excessive and how this is reflected in grades. During the empirical research conducted in 2022, quantitative and qualitative methods were used. We got to know the opinion of the parents (N=110) by using a questionnaire, and the opinion of the teachers (N=5) by using an interview. The results of the primary research were compared with the findings of relevant literature, and then compared with the outcome of the secondary procedure. During the statistical analysis of the data, we obtained the result that support at home is of key importance for junior students. Assistance in learning the course material is directly proportional to better certificate averages.

Keywords: parental involvement, primary school, school results, parents' and teachers' opinions